עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ו מהלכ' ערכין הלכה כח סמג עשין קלו טוש"ע אה"ע סימן פא סעיף א:

לג ג מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע ח"מ סימן ריב סעיף ט:

לד ד מיי' פי"ב מהלכ' נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעי' עה וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ג:

מוסף רש"י

הרי זו עושה ואוכלת. אין מעשה ידיה קדוש על פיו (כתובות נח:). והמותר. הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן, והמותר קנוי לו חכמים מעה כסף שתקנו לה חכמים סימן לה לכל שבת לצרכיה (שם). כי על העדפה הוא דקאמר. כלומר הלכה דיפר ולאו עיקר מעשה ידיה דאילו לר' יוחנן הפרה ולשמואל משום העדפה שמותיף על הראוי הוא דאמר יפר, והשתא נמי הוה מצי לאקשויי סוף סוף לא בא לעולם, דהא לא נעשה, אלא דאקשי ליה קושיא אחריתא (שם נט.). אי נמי אין הלכה כת"ק. דאמר אין צריך להפר, אלא יפר (שם). אלא אמר רב יוסף. לעולם הלכה ומטעמיה קאמר ומשום שמא יגרשנה, ושאני קונמות, דאיסור הקדש לכלל לא בלשון קונם (שם). הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו. מתוך שהוא תופס במקום שאין פתח הקדש תופס, שאין אדם מקדיש פירות חבירו עליו ואומר קונם פירות פלוני עלי ובפתח הקדש פירות שאינן שלו, הלכך אדם אוסר עליו נמי דבר שלא בא לעולם, דאין קונם גמור, מתני' במקדשת הקדש גמור מיירי ואינו מתהר לתפוס קונם (שם). אמר ליה אביי. ומה ראיה אוסר פירות חבירו עליו לכאן, שכן פירות בעולם, ועוד, וכי משועבדת היא למעשה ידיה ואינה יכולה לאוסרן בקונם ולאשתעבודא קאמר דחייל, ועוד שעדיין לא נעשית ומזרה (שם). בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו. בקונם, שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו, בלשון קונם לחבירו לבדו בין בהקדש, אלא יאסור דבר שלא בא לעולם, בתמיה, לא המלאכה באה ולא הרשות בה לידה להתפיס עד שתתגרש, שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו. שממקומות שבלא אין אתה יכול ללמוד לאיסור, שהרי

ר"ן

משום לשעבודי משעבדת ליה ולאו כל כמינה דמפקעת ליה לשעבודי': ה) **רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו.** דקסבר ר"ע דהעדפה דידה היא וחייל עלה נדרה דהא לא משעבדא ליה ומשום הכי צריך להפר ומיהו מלי מיפר משום דברים שבינו לבינה ות"ק לא חייש להכי משום דסבירא ליה דהעדפה נמי דידיה הוי. והאי העדפה היינו שתעדיף על מה שפסקו לה חכמים לעשות לבעלה דהיינו משקל חמש סלעים כדאיתא בפרק אע"פ (כתובות סד:): **רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו.** דסבירא ליה לר' יוחנן בן נורי כת"ק דהעדפה נמי דבעל הויא הלכך משום העדפה אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ויהא הנדר חל שמשגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה ותהא אסורה לחזור לו לפי שנאסר במעשה ידיה ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחן ושלא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שאשה עושה לבעלה ות"ק פליג עליה דר' יוחנן בן נורי אי משום דלא סבירא ליה דמהניא הפרה לכי מגרש לה אי משום דנדר גופא כיון דהשתא לא חייל לקמיה נמי לא חייל. ופלוגתייהו בהעדפה אי דבעל הויא אי לא אוקימנא לה בכתובות (דף סו.) בהעדפה שעל ידי הדחק כדאיתא התם: **גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן.** דאמר יפר: **למימרא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.** דאי לא כיון דהשתא לא חייל נדרה לקמיה נמי לא חייל: **ורמינהו המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת.** איכא דמוקמי לה בפרק אע"פ (שם נח:) אפי' במעלה לה מזונות ואפי' הכי הרשות בידה לבטל הקדשו והרי זו עושה ואוכלת מדרב הונא דאמר התם יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ומאן דפליג עליה דרב הונא התם מוקי לה למתני' בשאין מעלה לה מזונות ומשום הכי היא עושה ואוכלת ו): **והמותר.** אם הקדיש מותר מעשה ידיה דהיינו יתר על חמש סלעים ביהודה כדאיתא התם: **ר"מ אומר הקדש.** מוקי לה שמואל התם [במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה] מעה כסף שתקנו לה חכמים תחת מותר ור' מאיר דאמר הקדש לאו מחיים קאמר דהא לית ליה ביה מידי אלא הקדש לאחר מיתה קאמר שהבעל זכה בההוא מותר מדין ירושה וסבירא ליה לרבי מאיר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין.** דסבירא ליה דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **וכי תימא כי קאמר הלכה כרבי יוחנן בן נורי על העדפה הוא דקאמר.** במאי דפליג עליה דר"ע דאמר ר"ע יפר משום העדפה דסבירא ליה לר"ע העדפה דידה הויא ואיהו פליג עליה דמשום העדפה אין צריך להפר דהעדפה נמי דבעל היא בהא בלחוד הוא דאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי אבל במאי דאמר יפר לא סבירא ליה כותיה דודאי לא צריך הפרה דלא חייל נדרא כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **לימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה.** הכי הוה ליה למימר דהלכה כרבי יוחנן בן נורי סתמא לאו בהעדפה בלחוד משמע אלא בעיקר מילתא דאמר יפר: **אי נמי אין הלכה כרבי עקיבא.** והא אתי שפיר דמשמע דלית הלכתא כרבי עקיבא במידי לא במאי דאמר יפר דהא אין צריך הפרה משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולא במאי דקאמר דהעדפה דידה הויא דליתא אלא דבעל הויא: **אי נמי הלכה כתנא קמא.** דאמר אין צריך להפר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. זהו הפירוש הנכון אף על פי שלא פירש כן רש"י ז"ל בפרק אע"פ: **שאני קונמות הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו.** מאי קא פרכת מהקדש לקונמות אף על גב דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אדם אוסר דבר שלא בא לעולם דאשכחן מילתא דאיתא בקונמות וליתא בהקדש שהרי אע"פ שאין אדם מקדיש פירות חבירו אדם אוסר פירות חבירו עליו וכיון שכן אדם אוסר נמי דבר שלא בא לעולם דהא פירות חבירו לדידיה כדבר שלא בא לעולם דמי דלית ליה בהו מידי: **אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו.** אין ודאי קושטא קאמרת דפירות חבירו כדבר שלא בא לעולם דמי מיהו ממקום שבאת דאת לא משכחת בקונמות דאדם אוסר אלא היכא דהוי חד מינייהו ברשותיה או הפירות או האדם הנאסר בהם ומשום הכי אדם אוסר פירות חבירו עליו דנהי שהפירות אינן ברשותו גופיה מיהא ברשותו הוא דכי היכי דאדם אוסר פירותיו על חבירו אע"פ שחבירו אינו ברשותו כיון שהפירות ברשותו דאלמא בחד מינייהו סגי ומיהא שפיר איכא למילף דאדם אוסר דבר שלא בא לעולם דלדבר שלא בא לעולם כפירות חבירו דמי: **אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו.** דומיא דמתניתין שאוסרת מעשה ידיה שלא באו לעולם על בעלה הא לא מצית למיפשט לאיסורא אדרבה ממקום שבאת איכא למילף היתרא שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ודבר שלא בא לעולם על חבירו כפירות חבירו על חבירו דמי: **אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן וכו'.** מתניתין היא דמוקמא בהכי הלכך כיון דידים איתנהו בעולם צריך להפר: **וכי אמרה הכי קדשי.** בתמיה והא משתעבדין ידיה לבעלה. אפילו למאן דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פריך דכי האי גוונא לא מהני דאפילו איהו לא קאמר אלא באומר בפירוש שיחול אותו דבר באותו זמן שאפשר לו לחול כההיא דתנן לאחר שאתגייר לאחר שיחלוץ ליך יבמיך [כתובות נח:] אבל סתמא ודאי מהשתא משמע. ומפרקינן דאמרה לכי מגרשה ומשום הכי מהני שהרי פירשה דבריה שיחול נדרה בזמן שראוי לו לחול: **השתא מיהת לא מיגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא.** כלומר תירלת למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דבהאי לישנא דקאמרה לדידיה ודאי מהני אבל למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אפי' אמרה הכי היכי מהני:

אמר

גמרא

[א]הרי זו עושה ואוכלת והמותר (א) רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין א)ואמר שמואל [ב]הלכה כר' יוחנן הסנדלר אלמא [ג]אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכי תימא כי קאמר הלכה כר' יוחנן בן נורי על העדפה הוא דקאמר לימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה אי נמי (ב) ב)הלכה כת"ק א"נ (אין) הלכה כרבי עקיבא אלא אמר רב יוסף שאני קונמות הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר נמי דבר שלא בא לעולם עליו אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אלא ג)אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ד]באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים הא איתנהו בעולם וכי אמרה הכי קדשה והא משעבדן ידיה לבעל דאמרה לכי מגרשה השתא מיהת לא מגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא

אמר

רש"י

גמ' הרי זו עושה ואוכלת. לדברי הכל. ואמרינן התם במסכת כתובות בפרק אע"פ ד) דבשאין מעלה לה מזונות קא מיירי ואמרי' עושה ואוכלת פשיטא דכיון דאין מעלה לה מזונות ודאי עושה ואוכלת דממאי מתפרנסת ואמרי' סיפא איצטריכא ליה למיתני: **והמותר ר"מ אומר הקדש.** דקא סבר אע"ג דמעשה ידיה אינו יכול להקדיש הואיל ואינה ניזונית משלו מ"מ מותר על מזונותיה יכול להקדיש שיהא קדוש לאחר מיתתה: **ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין.** דקסבר אין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם לא יהא שלו אלא לאחר זמן: **ואמר שמואל.** התם הלכה כר' יוחנן הסנדלר (ג) דתקנו לה חכמים מעה כסף תחת מותר מעשה ידיה דאי במעלה לה אפילו בחייה שלו היא וקשיא דשמואל אדשמואל: **וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה.** כלומר הלכה כר' יוחנן ב"נ דאמר יפר והיינו טעמא דיפר משום העדפה ולא משום גירושין: **לימא** (ד) **הלכה כרבי עקיבא.** דמוקי לטעמיה משום העדפה אלא מדקאמר הכי ש"מ כדאשמעינן מעיקרא ולעולם קשיא דשמואל אדשמואל: **אלא אמר רב יוסף.** לעולם קסבר שמואל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **ושאני קונמות וכו'** (ה) ה"ג **אמר לי' בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו.** די"ל יאסרו פירות חבירו עליו אלא יאסור דבר שלב"ל על חבירו שבאיזה ענין יש בו כח לכך שהרי אין בו כח לאסור פירות חבירו על חבירו להכי נמי פירות מעשה ידיה הויין של בעל והיאך יכולה לאוסרן עליו הואיל שלא באו לעולם: **יקדשו ידי לעושיהן.** דידים איתנהו בעולם דהיינו אוסר פירות חבירו עליו: **ומי מקדשן והא משעבדן ידיה לבעל.** דהשתא הוי דומיא לאוסר פירות חבירו על חבירו: **דאמרה לכי מגרשה.** יקדשו דכל זמן שהיא ברשותו אינה אוסרתן והכי אי לא מיפר מהשתא חיילא קדושה עלייהו ואי מגרשה והדר נסיב לה מיתסרן עליו מעשה ידיה: **וממאי דכי אמרה הכי מהני.** ואע"ג דאיתה תחת הבעל:

אמר

אף בקונם אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו לומר קונם פירותיך עליך (שם). **באומרת יקדשו ידי לעושיהם.** למי שהמלאכה כמי שבאת לעולם, ועל הגירושין שלא באו קא מסיק ואזיל, ומתני' באומר מעשה ידיך הקדש (כתובות נט.) **השתא מיהת לא מגרשה.** כלומר תירלת לא בא לעולם דמלאכה, לא בא לעולם דגירושין לא תירלת, דאילו השתא לית לה רשותא לאקדושיה והיכי קדיש לקמיה (שם).

בשלמא אדם אוסר פירות חבירו. אע"פ שאינו שלו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו וחבירו אינו ברשותו אע"פ לדבר האסור אינו ברשותו יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו [וקונמות מעשה ידיה] דמתניתין אינה בעולם והיכי מצי אסרה לבעל: **באומרת יקדשו ידי לעושיהם.** דידים איתנהו בעולם הרי הוא כמי שהמלאכה נמי היא בעולם: **והא משתעבדא ידיה לבעלה.** ולא חל הקדש: **דאמרה לבי מגרשה.** יהיו קדושים. ומנא תימרא דבי אמרה הכי מהני. כיון דאילו השתא לית ליה רשות לאיקדושי היכי קדוש לקמיה ובפרק אע"פ גרסינן ומי איכא מידי דמעיקרא לא קדוש והשתא קדוש:

מסורת הש"ס

א) [כתובות נט. וסם כל הסוגיא], ב) ס"א אין, ג) [קדושין סג.], ד) [דף נח:], ה) [שייך עוד לע"א], ו) ע"כ שייך לע"א,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והמותר (ר' מאיר) תא"מ. ונ"ב ס"א רבי טרפון: (ב) שם אי נמי הלכה כו' נ"ב גירסת רש"י בפ' אע"פ אי נמי אין הלכה כת"ק אי נמי הלכה כר"ע וכן נראה מפירוש שלפנינו דכך הוא גורס אבל ר"ת ור"ח גורסים איפכא ועי"ש: (ג) רש"י ד"ה ואמר שמואל וכו' כר"י הסנדלר ומוקי לה התם בשאין מעלה לה מעה כסף דתקנו לה חכמים: (ד) ד"ה לימא אין הלכה כת"ק אי נמי הלכה כר' עקיבא דמוקי לטעמי': (ה) ד"ה אלא אמר וכו' ושאני קונמות וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה הכי גרסינן אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שבאותו ענין יש בו כח לכך די"ל יאסרו פירותיו על חבירו אלא יאסור דבר שלב"ל על חבירו שהרי אין בו כח לאסור וכו' ולהכי נמי וכו' דהויין של בעל היאך יכולה:

תוספות

עושה ואוכלת. שאין מעשה ידיה קדוש על פיו ובפרק אע"פ (דף נח:) מפרש שמעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף ומעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר: והמותר ר"מ אומר הקדש. [איכא] דאמר התם שאינו מעלה לה מעה כסף ולא מזונות ומותר אינו קדוש אלא לאחר מיתה ואיקדוש הכל ומותר ר"ל מה שישתייר לאחר מיתה שלא תכלה: חולין. שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן ב"נ להעדפה. כלומר דבין דפליג רבי יוחנן ב"נ במתניתין ארבי עקיבא דאמר שמא תעדיף דסבר דהעדפה הויא לעצמה ורבי יוחנן בן נורי סבר דהויא לעצמו והכך דינא פסק שמואל כר' יוחנן אבל ודאי לא סבר דקדשה מעשה ידיה כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: הכי גרים רבינו חננאל ולימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה וא"נ אין הלכה כר' עקיבא א"נ הלכה כת"ק: שאני קונמות. דאמר רבי יוחנן דחיילי על דבר שלא בא לעולם מתוך שהוא תופס בדבר שאין פתח הקדש תופס דלאדם אוסר בקונם פירות חבירו עליו ובלשון הקדש אינו אוסר דבר שלא בא לעולם משא"כ בהקדש והשתא ס"ד דה"ה דתאסור האשה על בעלה בקונם כי היכי דאסרה על נפשה ואני מתיר:

פירוש הרא"ש

הרי זו עושה ואוכלת. בפרק אע"פ (נח:) איכא דמוקי לה במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף וקסברי דמעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר וכיון דאין מעלה לה מעה כסף עושה ואוכלת דאין יכול להקדיש מעשה ידיה: ומותר קאמר ר"מ דקדיש כיון דמעלה לה מזונות ורבי יוחנן הסנדלר קאמר חולין דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: וב"ת בי קאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן להעדפה. כלומר בהא פליג אר"ע בהעדפה דסבר דהעדפה דבעל ומשום העדפה אין צריך להפר אבל בהא דקאמר במעשה ידיה לא סבר כוותיה הכי גרס ר"ח ולימא הלכה כר' יוחנן להעדפה אי נמי אין הלכה כר"ע אי נמי הלכה כת"ק: שאני קונמות. דחמירי טפי דכיון דאוסר פירות חבירו עליו דאינן ברשותו משא"כ בהקדש אוסר נמי דבר שלא בא לעולם: בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו. אע"פ שהפירות אינן ברשותו: שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו. אע"פ שאין חבירו ברשותו: אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו. דאיכא תרתי דבר שלא בא לעולם וגם חבירו אינו ברשותו: שאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו. כיון דאיכא תרתי שהדבר הנאסר אינו ברשותו וגם מי שנאסר עליו אינו ברשותו וקונמות דמתני' היא מקדשת מעשה ידיה שלא באו לעולם על בעלה: דידים איתנהו בעולם. וכל מלאכה שתעשה בידיה תהא קדושה: לכי מגרשה. ואז פקע שעבוד הבעל וחל הקדש: וממאי דכי אמרה הכי מהני. כיון דעתה אינה יכולה להקדישן ובפרק אע"פ גרסינן ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש ולקמיה קדוש: